

kami intelektualnymi Europy zachodniej, opracowanie naukowej monografii o twórcach i propagatorach polskiej myśli zachodniej.

Doc. dr hab. Zbigniew Dworecki sądzi nawet, że badania nad kształtowaniem się polskiej myśli zachodniej, zwłaszcza rozumianej w kategoriach postaw społecznych, są dopiero w fazie wstępnej. Należy też, jego zdaniem, zachować znaczny dystans krytyczny wobec zachowanych materiałów źródłowych. Ważną sprawą jest ustalenie odpowiedniej metody badań zjawisk politycznych, społecznych oraz ideologicznych na tzw. pograniczu. Kwestią wagi zasadniczej — zdaniem Z. Dworeckiego — jest skoordynowanie przedsięwzięć badawczych.

Doc. dr hab. Anna Wolff-Powęska zaapelowała o usystematyzowanie postulatów dotyczących badania problematyki szeroko rozumianej myśli zachodniej oraz o koordynację pracy. Podkreśliła duże luki w stanie badań nad rozwojem polskiej myśli zachodniej w latach II wojny światowej i w okresie powojennym. Myśl zachodnia — zdaniem A. Powęskiej — przejawiała się w formie świadomego nacjonalizmu i pozostawała w korelacji z niemieckim ekspansjonizmem na ziemiach słowiańskich.

Doc. dr Barbara Szydłowska-Ceglowa zaakcentowała rolę prac językoznawczych w dziele repolonizacji polskich ziem zachodnich.

Dr Jerzy Kozłowski podjął temat związków polskiego wychodźstwa zarobkowego z tzw. działalnością zachodnią (np. ZOKZ). Postulował także wydanie źródeł do dziejów polskiej myśli zachodniej.

Prof. dr Witold Jakóbczyk wystąpił z inicjatywą powołania — w możliwie krótkim czasie — specjalnej kilkusobowej grupy, która sporządziłaby raport o potrzebach badawczych w zakresie dziejów polskiej myśli i pracy zachodniej. Podkreślił też dobitnie konieczność oparcia wszelkich badań na solidnych podstawach źródłowych.

Bezspornie twórczą i ożywioną dyskusję podsumował prof. dr Antoni Czubiński. Wskazał na znaczne zróżnicowanie terminologiczne w odniesieniu do kwestii ideologii (myśli) zachodniej. Idea powrotu na polski zachód była raczej zjawiskiem specyficznym w ogólnym trendzie rozwoju społeczeństw europejskich, a zwłaszcza niemieckiego. Zwolennicy polskiej myśli zachodniej, zdaniem A. Czubińskiego, romantyczną wizję „rozległych obszarów wschodnich” zastąpili racjonalną koncepcją powrotu na piastowskie ziemie zachodnie. W wyniku wymiany zdań przyjęto wnioski, aby Instytut Zachodni koordynował wszelkie przedsięwzięcia w dziedzinie badań nad szeroko rozumianą myślą zachodnią w Polsce.

Konferencję zamknął red. Władysław Tomaszewski, podkreślając jej nieoczekiwane wręcz obfite plony postulatów i wniosków, które winny stać się podstawą konkretnych przedsięwzięć w najbliższej przyszłości.

Bernard Piotrowski

SESJA: „ELITY I PRZYWÓDCY POLSKI ODRODZONEJ, ICH RODOWODY I SPUŚCIZNA”

Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego zorganizował w dniach 23 i 24 września 1982 r. we Władysławowie konferencję naukową pod ogólnym tytułem *Elity i przywódcy Polski Odrodzonej, ich rodowody i spuścizna*.

Otwarcia sesji oraz obszernego wprowadzenia do omawianej problematyki do-

konał dyrektor Instytutu Historii Uniwersytetu Gdańskiego prof. dr hab. Roman Wapiński, po czym referat pt. *Autobiograficzny zapis działalności politycznej Stanisława Głębickiego* wygłosiła dr Urszula Jakubowska (Instytut Badań Literackich PAN w Warszawie). Autorka nakreśliła sylwetkę jednego z czołowych polityków narodowodemokratycznych, profesora Uniwersytetu Lwowskiego, współorganizatora Stronnictwa Demokratyczno-Narodowego w zaborze austriackim, posła do parlamentu wiedeńskiego i prezesa Koła Polskiego w tymże parlamencie, posła i senatora w okresie Drugiej Rzeczypospolitej. Dokonała charakterystyki działalności, wskazując równocześnie na uwarunkowania, które zadecydowały o jego poglądach politycznych.

Dr Teresa Kulak (Uniwersytet Wrocławski) w referacie *Wspomnienia o Janie Ludwiku Popławskim jako źródło do poznania jego miejsca w polskim życiu politycznym przelomu XIX i XX wieku* przedstawiła metodologiczne problemy związane z wykorzystywaniem w badaniach historycznych materiałów wchodzących w zakres szeroko pojętej memuarystyki. Zarysowała następnie postać Jana Ludwika Popławskiego, aktywnego i płodnego publicysty ostatnich dziesięcioleci XIX i początku XX wieku, ukazując jego miejsce i rolę na szerokim tle ówczesnego polskiego życia politycznego. Omówiła działalność publicystyczną oraz oddziaływanie ideologiczne J. L. Popławskiego, które odegrało ważną rolę w zakresie kształtowania świadomości narodowej i aktywnej postawy patriotycznej ogółu polskiego społeczeństwa, a także wysunięcia hasła niepodległości Polski, któremu nadał konkretny wymiar terytorialny, narodowy i społeczny, zwracając przy tym szczególną uwagę na rangę, jaką w realizacji tego hasła odgrywały ziemie polskie pod panowaniem pruskim.

Referat pt. *Przyczynek do ewolucji ideowo-politycznej Aleksandra Świętochowskiego* przedstawił mgr Tadeusz Stegner (Uniwersytet Gdański). Autor naszkicował główne fazy politycznej działalności A. Świętochowskiego, jego poglądy polityczne oraz stosunek do bieżących przemian zachodzących w kraju i poza jego granicami.

Następny referat pt. *Ignacy Daszyński w opiniach i relacjach osób jemu współczesnych* wygłosił mgr Eugeniusz Koko (Uniwersytet Gdański). Ukazał w nim postać tego wybitnego działacza i przywódcy socjalistycznego w ocenach zarówno jego zwolenników, jak i przeciwników politycznych. Na tle zaprezentowanych, niekiedy krańcowo różnych opinii, autor ukazał stosunek Daszyńskiego do węzłowych zagadnień narodu i państwa oraz głównych problemów wewnętrznych i międzynarodowych niepodległej Polski.

Dr hab. Marian Mroczko (Uniwersytet Gdański) w referacie pt. *Zygmunt Wojciechowski jako historyk ziem zachodnich, działacz polityczny i propagator ideologii zachodniej* naszkicował postać tego wybitnego historyka, scharakteryzował jego działalność naukową i społeczno-organizatorską na szerokim tle uwarunkowań politycznych Drugiej Rzeczypospolitej. Wskazał na jego współpracę z innymi (poza poznańskim) środowiskami naukowymi w kraju oraz żywy, bezpośredni udział w upowszechnianiu wyników badań historycznych własnych i innych badaczy. Sporó uwagi poświęcił też problemom ewolucji politycznej Zygmunta Wojciechowskiego oraz roli, jaką odegrał on w działalności młodoendeckiej grupy „Awangarda”.

Dr Barbara Okoniewska (Uniwersytet Gdański) w referacie pt. *Wiktor Schramm (1885 - 1958) w świetle pozostawionej przez siebie spuścizny* skoncentrowała swoją uwagę na działalności i koncepcjach tego wybitnego profesora Uniwersytetu Poznańskiego, jako przedstawiciela bardziej aktywnej w swej działal-

ności badawczej i społecznej grupy ekonomistów rolnych, reprezentujących naukowe środowisko Wielkopolski. Na tej podstawie autorka, zajmująca się od kilku lat dziejami gospodarczo-społecznymi Drugiej Rzeczypospolitej, podjęła próbę udzielenia odpowiedzi na pytania dotyczące m. in. udziału oraz wpływu przedstawicieli środowiska naukowego związanego profesjonalnie z rolnictwem, na działalność organizacji rolniczo-gospodarczych, społecznych, ugrupowań politycznych oraz zakresu ich oddziaływania na kształtowanie polityki państwa realizowanej wobec rolnictwa.

Mgr Krystyna Gomółka (Politechnika Gdańska) przedstawiła referat pt. *Białoruska elita polityczna w latach 1917-1921*, dokonując wstępnej analizy społeczno-politycznej czołowej grupy białoruskich działaczy i przywódców mniejszościowych.

Mgr Roman Jurkowski wygłosił referat pt. *Ziemiańskie kresowcy w świetle własnych wspomnień i pamiętników*. Na podstawie obszernych materiałów (pamiętników, wspomnień oraz różnego rodzaju diariuszy i sztambuchów) dokonał autor wstępnej charakterystyki rodzaju i stanu świadomości narodowej, społecznej i politycznej tej niewielkiej, elitarniej w sensie zarówno liczbowym, jak i społeczno-politycznym, grupy ziemian kresowych, odgrywających ważną rolę w organizacjach polskich konserwatystów po 1918 r.

Referat pt. *Parę uwag o literaturze pamiętnikarskiej i wspomnieniowej w świetle badań nad kształtowaniem się elit wojskowych w Polsce międzywojennej* przedstawił dr Jerzy Godlewski (Uniwersytet Gdański). Autor omówił rolę, jaką odgrywa wymieniona w tytule referatu literatura w odtwarzaniu przebiegu działań wojennych oraz szczegółowej faktografii. Wskazał też, iż znacznie trudniejsze jest od stworzenie na jej podstawie genetycznej warstwy wydarzeń oraz ich tła społecznego i socjologicznego.

Dwudniową konferencję zamknął referat mgra Janusza Sibory (Uniwersytet Gdański) pt. *Historiok w obliczu problemów badania elit społecznych i politycznych*. Uzasadził w nim autor kwestie metodologiczne związane z potrzebą korzystania przez historyków z metod badawczych stosowanych w innych naukach społecznych.

Cennym uzupełnieniem referatów była ożywiona, nie pozbawiona kontrowersji, dyskusja. Zwrócono w niej również uwagę na potrzebę dalszego rozwijania badań nad problematyką elit politycznych.

Marian Mroczko

POLITYKA MNIEJSZOŚCIOWA NIEMIEC W EUROPIE W LATACH 1919-1945 — SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ

W Instytucie Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odbyła się w dniach 27-28 września 1982 r. sesja naukowa poświęcona polityce mniejszościowej Niemiec w Europie w latach 1919-1945, w której uczestniczyli przedstawiciele ośrodków badań niemieckich z kraju, a także goście z Rostocku, z NRD.

Podczas konferencji przedstawiono czternaście następujących referatów:
27 września 1982 r.

Prof. dr Antoni Czubiński, *Kierunki i cele niemieckiej polityki mniejszościowej*.